

Zjišťujeme klima ve své škole – nabídka evaluačních nástrojů

Pojem klima školy, doplňovaný dalšími přívlastky jako sociální, psychosociální, sociálně-emocionální či sociálně psychologické, se postupně etabloval v posledních čtyřiceti letech ve světové a v posledních dvaceti letech i v české odborné literatuře. Tato významově mnohoznačná metafora zdomácněla i ve slovníku politiků (mj. jako jeden z hlavních argumentů podporujících reformní snahu v českých školách), ale i ve slovníku novinářů, byť zatím se nejčastěji vyskytuje v negativních souvislostech, jako jsou informace o projevech rizikového chování, násilí či šikany ve školách.

Na rozdíl od svého nejbližšího příbuzného pojmu, jímž je klima školní třídy, který je v odborné komunitě bezpečně etablován, a to natolik, že je běžnou součástí vysokoškolské výuky a metody jeho měření byly u nás nejenom zkoušeny, ale i standardizovány, samotný pojem klima školy zůstával dlouho poněkud v pozadí.

Slovní spojení klima školy (včetně jeho výše zmiňovaných obvyklých adjektiv) vzbuzuje snadno dojem intuitivní známosti, přestože s jeho reálným obsahem je to poněkud složitější. Zatímco s intuitivním uchopením pojmu škola nemá laická ani odborná veřejnost velký problém, neboť se může opírat o vlastní zkušenost s touto sociální institucí a ví, že existují školy mateřské, základní, střední a vysoké. Že bývají různé veliké (málotřídky, velké školy ap.). Že školy mohou mít různého zřizovatele (státní a soukromé), že existuje určitý rozdíl mezi školami vesnickými a městskými, že i mezi městskými školami existují rozdíly podle čtvrtí a jejich obyvatel, a informovanější tuší, že existují i nějaké rozdíly mezi školami podle školních vzdělávacích programů (rozšířená výuka jazyků, sportovní zaměření, hudební atd.). Z hlediska výzkumu klimatu je ale nutné výše uvedená specifika vzít do úvahy při volbě a přípravě metod jeho zjišťování.

Pojem klima představuje složitější problém. Jeho obsah bývá rozdílně definován. Pojem klima školy měl původně sloužit jako charakteristika konkrétního prostředí školy a charakteristika určité osobitosti tohoto prostředí. Podobně jako meteorologie vnímá klima jako zprůměrované výsledky měření atmosférických podmínek v dané lokalitě, tak klima školy mělo představovat zprůměrované percepce organizačního prostředí (Mareš, 2005). Většina současných pojetí chápe sociální klima školy jako převažující a relativně stabilní postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech osob, které se účastní dění v konkrétní škole, na interakce a děje, které se ve škole odehrávají (srov. např. Freiberg, 1999, Čáp, Mareš, 2001, Grecmanová, 2008 ad.).

Určitým problémem je míra subjektivity v hodnocení prvků sociálního klimatu. Autoři mluví o sdílených percepcích, jiní zdůrazňují subjektivitu názorů (třeba Mareš, 2005), další zase emocionální aspekt (např. Ježek, 2003) ve vztahu k různým aspektům školního (sociálního) prostředí; další přístupy akcentují zejména prvek hodnocení. Souhrnně se tedy jedná o sociální reprezentace školního prostředí.

Důležitou charakteristikou klimatu je tedy jeho určitá dvojdmost. Jednak v sobě obsahuje prvky individuálního vnímání a hodnocení, zároveň ale předpokládá jejich sdílení a komunikaci o nich s dalšími aktéry. Ježek (2003) upozorňuje na nutnost hledání takových skupin a takových témat ve vztahu ke školnímu prostředí, které budou z pohledu respondentů natolik významné, že lze předpokládat sdílení jejich významu respondenty. Klima školy je produktem specifické sociální skupiny (vedení, učitelé, žáci, nepedagogický personál, rodiče), která má společnou historii a do určité míry hodnoty a normy (Mareš, 2005) a je ovlivněna i nejbližším sociálním okolím (pověst školy v komunitě, způsob řízení zřizovatelem). Klima školy můžeme chápat i jako sociálně konstruovaný pojem. Každý z aktérů si jednak utváří vlastní názory na prostředí školy, ve kterém se pohybuje, o svých názorech komunikuje se sociálně blízkými osobami, a zároveň se v tomto prostředí sám pohybuje a jeho názory pak ovlivňují jeho chování a spolupodílejí se na utváření sociální reality, která je dále vnímána. Řečeno s Jonesem (1986, s. 42): „Člověk často vidí to, co očekává, že uvidí – vybírá důkazy, které potvrzují jeho stereotypy, a ignoruje výjimky.“ Jaká témata budou v rámci sdílení názorů komunikována, ale záleží do značné míry na samotných aktérech, zdali tlak ze strany školy bude podněcovat revoltu, nebo naopak pocit sounáležitosti a aktivitu (např. Gill et al., 2004).

Sociální klima je tedy subjektivně mnohoznačná metafora, která se pokouší postihnout individuálně-emotivní i sociální rozměr institucionálního vzdělávání, ať už se jedná o kurikulum, či jeho vlastní realizaci v podobě skrytého kurikula. Dobré klima školy či třídy ale není cílem samo o sobě, je prostředkem. V prostředí, v němž se učitelé i žáci cítí dobře, se snadněji dosahuje vzdělávacích cílů, protože pozornost aktérů se soustředí na výuku – nikoli na řešení jiných problémů či konfliktů.

Nástroje vytvářené a upravované v rámci projektu Cesta ke kvalitě představují různé způsoby uchopení této široké problematiky, ať už na obecné rovině, či v jednotlivých dílčích oblastech života škol.

Doporučená literatura

ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.

FREIBERG, H. J. (ed.). School Climate: Measuring, Improving and Sustaining Healthy Learning Environment. Philadelphia: Falmer Press, Taylor and Francis, 1999. ISBN 0-7507-0642-2.

GILL, M. G., ASHTON, P., ALGINA, J. Authoritative Schools: A Test of a Model to Resolve the School Effectiveness Debate. Contemporary Educational Psychology. Říjen 2004, roč. 29, č. 4, s. 389–409. ISSN 0361476X.

GRECMANOVÁ, H. Klima školy. Olomouc: Hanex, 2008. 209 s. ISBN 978-80-7409-010-3.

JEŽEK, S. Možnosti konceptualizace školního klimatu. In: JEŽEK, S. (ed.). Psychosociální klima školy I. Brno: MSD, 2003. Dostupné [on-line] na: http://klima.pedagogika.cz/skola/doc/03_1.pdf. ISBN 80-86633-13-6.

JONES, E. E. Interpreting Interpersonal Behavior: The Effects of Expectancies. Science. Říjen 1986, roč. 234, č. 4772, s. 41–49.

MAREŠ, J. Intervence ovlivňující psychosociální klima školy. In: JEŽEK, S. (ed.). Psychosociální klima školy III. Brno: MSD, 2005. Dostupné [on-line] na: http://klima.pedagogika.cz/skola/doc/05_1.pdf. ISBN 80-86633-45-4.

MAREŠ, J. Motivace školy jako instituce ke zvládání problémů a ke změně školního klimatu. In: JEŽEK, S. (ed.). Psychosociální klima školy III. Brno: MSD, 2005. Dostupné [on-line] na: http://klima.pedagogika.cz/skola/doc/05_2.pdf. ISBN 80-86633-45-4.

Klima učitelského sboru. Dotazník pro učitele

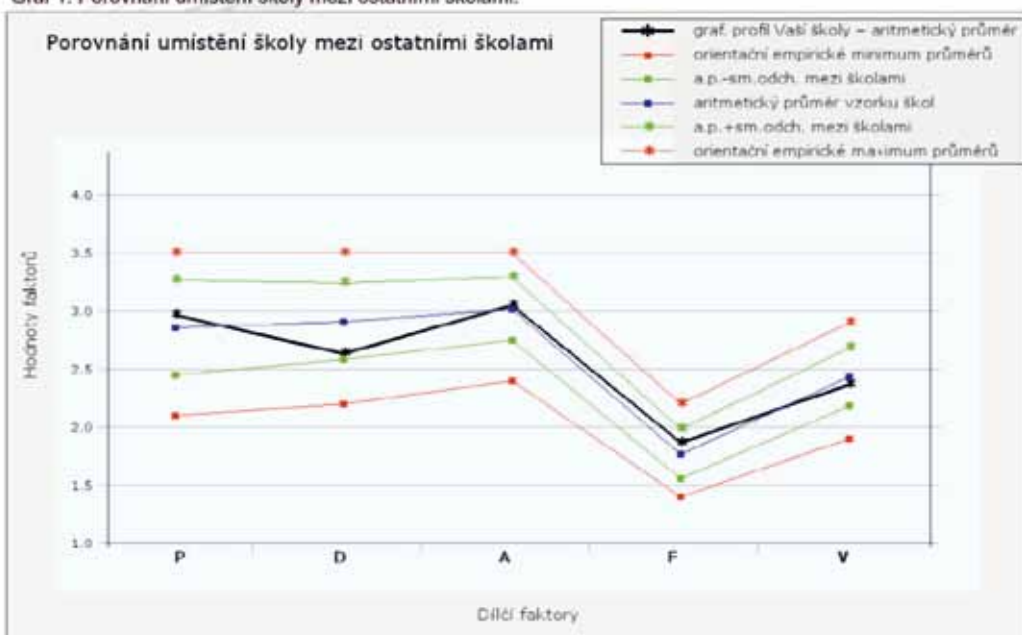
Dotazník klimatu učitelského sboru (KUS) zjišťuje, jak jsou ve škole v rovině profesní i osobní učitelé vnímány a hodnoceny vzájemné vztahy a jaké znaky vykazuje učitelství jako celek. Dotazník zjišťuje jak kolegiální vztahy uvnitř sboru, tak i vnímané vztahy učitelů ve vztahu k řízení školy a vedení lidí. Základem této verze dotazníku je původní zahraniční nástroj k měření klimatu sboru (OCDQ-RS; Kottkamp, Mulhern, Hoy, 1987), přeložený do češtiny Laškem v roce 1995 (Lašek, 2001). Tato verze evaluačního nástroje je používána i v některých českých školách. Tento převzatý nástroj jsme adaptovali a standardizovali v rámci projektu Cesta ke kvalitě s ohledem na české prostředí. Znamená to, že byly změněny některé otázky a jejich struktura, aby dotazník lépe vyhovoval diagnostice klimatu v českých sborovných základních a středních škol. Podrobnější postup adaptace a standardizace bude pro zájemce popsán v uživatelském manuálu. Autorem této adaptace a standardizace je doc. PaedDr. Petr Urbánek, Dr., z Pedagogické fakulty UK v Praze a Filozofické fakulty TU v Liberci.

Dotazník měří tyto dílčí faktory

- 1. Podpora sboru vedením školy (P).** Vedení školy poskytuje konstruktivní kritiku zaměřenou na blaho školy a učitelů, zadává smysluplné úkoly; motivuje učitele, samo jde svým přístupem a vlastní prací příkladem. Akceptovány jsou jak požadavky fungování školy, tak také sociální potřeby učitelů. (10 položek)
- 2. Pevnost vedení školy (D).** Vedení školy má dobrou kontrolu nad prací učitelů, formuluje jasné požadavky, používá rigorózní kritéria hodnocení; řízení školy drží pevně v rukou, plánuje reálné vize a má přehled o dění ve škole. (7 položek)
- 3. Angažovanost učitelů (A).** Učitelé jsou iniciativní, hrdí na svou školu, respektují své kolegy a aktivně s nimi spolupracují; učitelé jsou ochotni naplňovat společnou vizi školy. Úsilí učitelů směřuje k podpoře a úspěchu žáků, preferovány jsou přátelské vazby k dětem a vytváření atmosféry důvěry. (11 položek)
- 4. Frustrace učitelů (F).** Učitelé cítí nadbytek rutinních povinností mimo vlastní výuku a velké množství obtížné administrativy, o jejíž potřebnosti a rozsahu nejsou přesvědčeni. Méně příznivé jsou vnímány vztahy mezi kolegy. Řízení školy je vnímáno se znaky byrokratismu a manažerismu. (8 položek)
- 5. Přátelské vztahy ve sboru (V).** Učitelé hodnotí vztahy mezi kolegy jako pevné a přátelské, případné konflikty umí řešit věcně a s nadhledem. Učitelé se osobně dobře znají a stýkají se i mimo školu a své pracovní povinnosti. (4 položky)

První dva faktory P a D sledují vyjadřovaný vztah učitelů k práci vedení školy, zejména vnímanou podporu, vytvářené podmínky práce a dále pevnost řízení a kvalitu vedení lidí. Další dva faktory A a F vyjadřují sebehodnocení kvality práce učitelů, profesní zaujetí a stupeň vnímané profesní zátěže, resp. úroveň jejího zvládnutí. Pátý faktor V sleduje kolegiální vazby mezi učiteli v osobní i profesní rovině.

Graf 1: Porovnání umístění školy mezi ostatními školami.

Poznámka: Spojnice v grafu nemají žádný věcný význam, pouze opticky zvýrazňují umístění hodnot pro jednotlivé faktory.

Výsledky školy jsou automaticky shrnuty do zprávy v případě alespoň 70% návratnosti (v případě malé školy do sedmi učitelů musí být návratnost 100%) při anonymním vyplnění učitelů školy. Škole umožní prezentované výsledky sledovat hodnoty jednotlivých faktorů za školu jako celek i v definovaných stupních školy či jejích součástí (třeba 1. a 2. stupeň, nižší a vyšší gymnázium, SOŠ, SOU).

Zjišťována je také shoda jednotlivých výpovědí všech členů učitelského sboru (vyjádřeno směrodatnou odchylkou), která signalizuje podobnost názorů učitelů na fungování školy a může vyjadřovat stupeň soudržnosti názorů sboru jako celku. Velké rozdíly v odpovědích mohou být interpretovány jako signál ne zcela dobrých vztahů mezi učiteli, který se může ve výuce přenášet i na žáky. Vlastní výsledky je možné porovnat s orientačními výsledky jiných škol, jež se zúčastnily procesu ověřování dotazníku.

Doporučená literatura

KOTTKAMP, R. B., MULHERN, J. A., HOY, W. K. Secondary School Climate: A Revision of the OCDQ. Administration Quarterly. 1987, roč. 23, č. 3, s. 31–48.
LAŠEK, J. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 161 s. ISBN: 978-80-7041-699-2.

Klima školní třídy. Dotazník pro žáky

Z výsledků dotazníků se může konkrétní učitel dozvědět něco o tom, jak žáci vnímají situaci ve své třídě v jeho hodinách. Hodnoceny jsou stránky, které jsou z perspektivy klimatu třídy a úspěšné výuky nejvíce relevantní – vztahy mezi žáky a vnímání učitele. Některé měřené faktory jsou tedy více závislé na konkrétním učiteli (např. Vnímaná opora od učitele či Rovný přístup k žákům), jiné méně (např. Dobré vztahy se spolužáky, Přestávky). Dotazník obsahuje sedm povinných faktorů (celkem 35 položek) a čtyři dobrovolné, kde záleží na škole, které z nich bude chtít zadat žákům v dané třídě. Žáci vyplňují dotazník anonymně. Dotazník je použitelný pro 2. stupeň základních škol a všech typů středních škol. Východiskem variabilní verze dotazníku jsou zahraniční dotazníky – Australian Catholic University: Multicultural Classroom Environment Instrument M. J. Carrola (MCEI, 2006) a What Is Happening In this Class J. B. Fräsera a kol. (WIHIC, 1996). Autory české adaptace a standardizace jsou prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., z Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D., z Fakulty sociálních studií MU Brno.

Dotazník sleduje následující stránky klimatu školní třídy...

Základní verze dotazníku – povinné faktory (vždy po pěti položkách v každém faktoru)

- Dobré vztahy se spolužáky.** Dostatečná kvalita vztahů mezi spolužáky je nutnou podmínkou pro práci s třídou jako celkem. Zároveň jsou dobré vztahy se spolužáky jednou z vývojově relevantních potřeb dětí. V případě špatných vztahů mohou žáci více „pracovat“ na vztazích mezi sebou, což ubírá potenciál pro spolupráci a učení.
- Spolupráce se spolužáky.** Z hlediska práce se třídou je významné, zda jsou žáci zvyklí pracovat a řešit problémy či úkoly společně. Otázky se neptají na potřebu či žádoucnost spolupráce, ale přímo na spolupráci jako chování.
- Vnímaná opora od učitele.** Ne vždy se daří, aby učitelem nabízená podpora byla jako taková vnímána i žákem. Tato škála zjišťuje, do jaké míry žák vnímá učitele jako člověka, který mu pomáhá, podporuje ho, je na jeho straně. Obecně takto vnímaná opora indikuje i dobrou kvalitu vztahu mezi žákem a učitelem.
- Rovný přístup k žákům.** Tato škála zjišťuje, nakolik mají žáci pocit, že učitel přistupuje ke všem stejně. Jde zde tedy o absenci prožívané diskriminace, ať již negativní, či pozitivní. Zaměřuje se na pozitivní aspekt rovnosti, nelze tedy z vysoké rovnosti usuzovat na nedostatek individuálního přístupu. Naopak, žáci, k nimž je přistupováno individuálně vhodným způsobem, mají na této škále tendenci odpovídat pozitivně. Stejně jako u předchozí škály mají žáci s dobrým vztahem k učiteli tendenci vypovídat o něm ve smyslu této škály pozitivně.
- Přenos naučeného škola–rodina.** Pro smysluplnost učení se ve škole nelze spoléhat pouze na budoucí užitek plynoucí ze vzdělání. Pro dítě i raného adolescenta je významná především současnost, což lze pojmut jako vnímanou užitečnost či relevantnost naučeného doma. Nízké hodnoty na této škále mohou značit obtížnější motivování žáků ke studiu v dané oblasti.
- Preference soutěžení.** Optimální výuka kombinuje soutěživost motivující k relativně vysokým individuálním výkonům a spolupráci umožňující vyšší výkon celé skupiny a často i absolutní výkon. Tato škála se zaměřuje na preferenci soutěžení a srovnávání mezi spolužáky.
- Přestávky.** Toto screeningová škála pouze kontroluje, zda jsou přestávky žádoucí příležitostí k odpočinku, či nikoli. Vysoké hodnoty na této škále indikují potenciální problémy v žákovském kolektivu spíše než problémy v organizaci přestávek.

Rozšířená verze dotazníku – volitelné faktory

- Diskuse s učitelem.** Mnohdy je žádoucí, aby žáci přinášeli do hodiny své myšlenky a dělili se o ně s učitelem. Tato škála se zaměřuje na reálnou přítomnost tohoto prvku. (8 položek)
- Iniciativa.** Tato škála zjišťuje míru, v níž si žák aktivně a samostatně získává poznatky v dané oblasti. V situaci, kdy taková iniciativa kontrastuje s jeho výkony v předmětu, může být tato informace přínosná. (4 položky)
- Orientace na úkoly.** Podobně jako iniciativa je pozornost, kterou žáci věnují dosahování cílů a plnění úkolů významným prvkem dokreslujícím jejich vnímání klimatu třídy. Vysoká hodnota na této škále značí cílevědomost a pracovitost v tradičním školním slova smyslu. Nízká hodnota může znamenat zaměření spíše na sociální aspekty života třídy, případně odmítnutí nebo rezignaci na učení. (7 položek)
- Snaha zalíbit se.** Škála zjišťuje míru žákovské konformity v žákovské komunikaci, zadržování prvního impulzu a uzpůsobování své reakce reakcím ostatních. Značná míra konformity je v dětství i adolescenci přirozená a pro učitele usilujícího o vysokou míru interaktivnosti výuky představuje překážku. (4 položky)

Dotazník taktéž umožňuje souhrnné zhodnocení závěrečnou otázkou/teploměrem, která umožňuje zobrazení, jak se odpovídající žáci obvykle ve škole cítí. Část tohoto celkového hodnocení jde na vrub škole jako celku, část hodnocení učiteli či předmětu, část třídě.

Doporučená literatura

- CARROLL, M. J. An Investigation into Students' Perceptions of Multicultural Classroom Environments in Queensland Catholic Secondary Schools. Doktorská práce. Victoria: Australian Catholic University, School of Education leden 2006. Dostupné [on-line] na: <http://dlibrary.acu.edu.au/digitaltheses/public/adf-acuvp119.25102006/02whole.pdf>.
- FRASER, B. J., FISHER, D. L., MCROBBIE, C. J. Development, validation and use of personal and class forms of a new classroom environment instrument. Referát přednesený na výročním zasedání Americké asociace pedagogického výzkumu. New York, duben 1996.
- LAŠEK, J., MAREŠ, J. Jak změřit sociální klima školní třídy? Pedagogická revue. 1991, roč. 43, č. 6, s. 401–410. ISSN 1335-1982.
- MAREŠ, J. CES – Classroom Environment Scale: Manuál české varianty dotazníku. Praha: IPPP a AŠP SR a ČR, 2000.

Klima ve škole v zorném úhlu dalších evaluačních nástrojů

Na níže uvedené nástroje lze pohlížet jako na způsob, jak v dílčích oblastech života školy získat či prohloubit informace o názorech aktérů edukace.

Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče

Tento evaluační nástroj pracuje s výpověďmi hlavních aktérů školního života – učitelů, žáků a rodičů. Cílem je zjistit převládající míru spokojenosti hlavních aktérů školního života s různými aspekty života ve škole. Formálně se jedná o tři varianty dotazníku s padesáti otázkami. Zpráva z nástroje umožňuje porovnání míry spokojenosti žáků, rodičů i učitelů. Tvůrcem nástroje je autorský tým pod vedením prof. PhDr. Heleny Grecmanové, Ph.D., z Ústavu pedagogiky a sociálních studií UP v Olomouci.

Interakce učitele a žáků. Dotazník pro žáky

Dotazník pro žáky Interakce učitele a žáků zjišťuje charakteristiky vzdělávacího a výchovného působení učitelů na žáky. Za tímto účelem využívá dvě klíčové charakteristiky. První zjišťuje, jak žáci vnímají a popisují (reflektují) vztah učitele k nim, druhá se zaměřuje na způsob vedení žáků učitelem, tj. do jaké míry klade na žáky požadavky, resp. jakou jim poskytuje volnost. Výsledky získané v obou sledovaných charakteristikách jsou důležité pro sebereflexi učitele, pro popis jeho vyučovacího stylu.

Metoda je použitelná pro žáky 2. stupně základních škol a všechny typy středních škol. Autorkami nástroje jsou doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc., a PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D., z katedry psychologie Filozofické fakulty UK v Praze.

Společensví 1. stupně. Dotazník pro žáky formou počítačové hry

Tento nástroj by měl pomoci zodpovědět otázky týkající se toho, jak žák na 1. stupni ZŠ vnímá své školní prostředí. Zjišťuje, které aspekty školní docházky hodnotí kladně, které negativně a jaké aspekty formálního i neformálního vzdělávání způsobují, že se dítě do školy těší.

Diagnostický nástroj je primárně určen pro žáky na 1. stupni ZŠ, neboť v mladším školním věku je obzvláště důležité, aby se dítěti ve škole líbilo, aby mělo důvod tam chodit.

U dítěte není nutná schopnost psaní či čtení. Předpokládá se minimální schopnost práce s počítačem (pohyby myši, kliknutí), i tato dovednost však není nutná, pokud bude dítě v průběhu práce s nástrojem provázet dospělý.

Autorka nástroje PhDr. Denisa Denglerová, Ph.D., působí na MU v Brně.

Předcházení problémům v chování žáků. Dotazník pro žáky

Tento evaluační nástroj, který má formu jednoduchého dotazníku pro žáky (obsahuje 35 položek), nám zprostředkovává vnímání školních aktivit (v širším pojetí školního života) žáky a učitelům (vedení školy) umožňuje uplatnit vhodné strategie pro prevenci, případně intervenci problémového chování žáků. Cílovou skupinou mohou přitom být jak žáci 2. stupně ZŠ, tak studenti gymnázií a středních odborných škol (učilišť).

Na základě analýzy postojů žáků dotazník pedagogům poskytne informace o postojích dané třídy nebo školy jako celku k následujícím oblastem školního života: celková spokojenost se školou, úspěch a příležitost, negativní prožívání, vztah učitel–žák, žákova pozice ve škole (školní status), formování (podpora) identity, sociální začlenění ve vrstevnických skupinách.

Dotazník vznikl v autorském týmu pod vedením doc. PhDr. Věry Vojtové, Ph.D., působící na katedře speciální pedagogiky Pedagogické fakulty MU v Brně.

Anketa pro učitele. Anketa pro žáky. Anketa pro učitele

Souhrnné informace o těchto třech anketách, které si škola vytvoří sama na základě výběru ze seznamu připravených otázek, byly poskytnuty v příloze minulého čísla bulletinu. V seznamu otázek se vyskytuje celá řada těch, které o klimatu poskytují určité orientační informace. Tyto otázky se nacházejí v okruzích Vztahy, Spolupráce, Podpora ze strany školy... Informace, které škola získá z odpovědí na některé anketní otázky, mohou podnitit potřebu přesnějšího měření oblastí klimatu pomocí výše prezentovaných evaluačních nástrojů (zejména Klima učitelského sboru a Klima školní třídy). Autorem anket je Mgr. Tomáš Kohoutek z Fakulty sociálních studií MU v Brně.

Skupinová bilance absolventů. Metoda pro hodnocení průběhu školního vzdělávání

Cílem metody je nabídnout školám možnost, jak se dozvědět, která témata se žákům vybavují při bilancování jejich školní docházky a kterým tématům přikládají největší důležitost. Na základě toho si škola může navrhnout opatření pro zlepšení školy. Nástroj je určen pro žáky 9. ročníku základních škol a středních školám. To, zda se v rozhovoru objeví témata klimatu, tedy záleží na žácích vzhledem k tomu, jak je prožívali intenzivně, ať už negativně, či pozitivně. Autory nástroje jsou PhDr. Karel Starý, Ph.D., a Mgr. Michaela Poláčková z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty UK v Praze.

V seznamu evaluačních nástrojů lze najít i další, které se v dílčích aspektech problematiky klimatu školy dotýkají. Jedná se o **Dobrou školu – metodu pro stanovení priorit školy**, **Postoje žáků ke škole – dotazník pro žáky**, **Internetovou prezentaci školy – posuzovací arch**. Stručné anotace k nim naleznete v článku Evaluační nástroje vytvářené a zveřejňované na s. 24 pátého čísla bulletinu Na cestě ke kvalitě nebo na webových stránkách projektu: www.nuov.cz/ae.

Přejeme vám, aby se výsledky šetření klimatu staly podněty k zlepšování profesních i mezilidských vztahů ve vašem učitelském sboru, mezi žáky navzájem, mezi žáky a učiteli, mezi školou a rodiči, a podpořily kvalitu fungování celé vaší školy.

Jan Mareš, Martin Chvál